

2015-09-15

Dnr 531-22355-2015
1285,1281

Kontaktperson
Miljöavdelningen
Maria Nitare
010-2241527
maria.nitare@lansstyrelsen.se

Mark och miljödomstolen
Via e-post

Yttrande angående mål nr M 2152-15 om ansökan om tillstånd för
turbindrift på fastigheten Mellanmöllan 1:1 i Lunds kommun

Yrkande

Länsstyrelsen yrkar att Mark- och miljödomstolen ska avvisa bolagets ansökan.

Grunder för Länsstyrelsens yrkande

Länsstyrelsen bedömer att ansökan inklusive MKB har sådana väsentliga brister att det inte är möjligt att bedöma tillåtligheten av den verksamhet som omfattas av ansökan.

Länsstyrelsen finner, vid genomgång av materialet, att ansökan inte är upprättad på ett sätt som möjliggör bedömningar utifrån hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken (MB) och hushållningsbestämmelserna i 3 kap MB. Ansökan, som bland annat gäller nyprövning av turbindrift i ett av Naturvårdsverket utpekat värdefullt vattendrag, visar vidare inte hur sökanden anser sig säkerställa det s k ickeförsämringskravet i vattendirektivet, uttryckt genom vattenförvaltningsförordningen. Underlaget är därmed allt för ofullständigt för att kunna läggas till grund för domstolens prövning.

Länsstyrelsen överlåter samtidigt åt domstolen att bedöma om bristerna kan läkas genom kompletteringar. Om domstolen gör bedömningen att bristerna kan läkas, bör eventuella kompletteringar finnas tillgängliga för synpunkter i god tid inför domstolens avgörande, eller senast, i god tid inför en eventuell huvudförhandling i målet.

Länsstyrelsen, som remissmyndighet, utgår från att kompletteringar, efter kungörelsen, normalt inte ska behövas avseende tillåtlighetsfrågor. Samtidigt konstaterar myndigheten att sökanden inte givits möjlighet att tidigare under ansökningsförfarandet inkomma med de kompletteringar som vore behövliga, utifrån det allmänna miljöintresset. Länsstyrelsen bedömer att det normalt faller under domstolens utredningsskyldighet att erbjuda remissinstanserna tillfälle för synpunkter och sökanden möjligheten att komplettera, innan målet kungörs.

Skäl för Länsstyrelsens avvisningsyrkande

Nollalternativ

Bolaget har inte utvecklat sitt resonemang kring nollalternativet och varför det, vid deras förslag till 0-alternativ, inte kommer att finnas anordningar för fiskens framkomst.

Nollalternativet måste förtydligas för att domstolen och remissinstanserna ska kunna bedöma miljöeffekterna av den legalisering av en anläggning, eller det tillstånd, som söks. Om lagligförklaringen visar att anläggningen som sådan tillkommit på det sätt som krävs för att anläggningen ska legaliseras, måste domstolen likväl ha underlag för att kunna fastställa relevanta villkor till säkerställande av dagens miljökrav, bland annat avseende åtgärder som befrämjar krav inom vattenförvaltningen samt 2 kap MB. Lagstiftarens ambition torde vara att de vattenanläggningar som legaliseras eller tillståndsges enligt dagens krav, inte ska tillåtas orsaka avsevärd skada på möjligheterna för fisken att röra sig i vattendraget. Villkor avseende detta får anses skäliga, vid all tillståndsprövning av vattenverksamhet samt vid all prövning av lagligförklaring av vattenanläggningar. I det aktuella fallet torde det, med hänvisning till HVMFS 2013:19 och till dom i EU-domstolen den 1 juli 2015 i mål C-461/13, åtminstone handla om villkor om anpassningar för fiskens framkomlighet och för att uppfylla vattendirektivets krav på konnektivitet. Det påminns också om att även utifrån äldre lagstiftning har det ställts krav på anordningar för fiskar framkomlighet.

Båtnadsberäkningen

När det gäller vattenverksamhet krävs en relevant båtnadsberäkning för att ett ställningstagande ska kunna göras, mellan samhällsnyttan av vattenverksamheten och den förlust av naturvärden som befaras uppkomma genom projektet. Elproduktion utan ekonomisk båtnad kan ifrågasättas ur ett juridiskt och samhälleligt perspektiv. Förlust av naturvärden ska i princip inte accepteras vid kraftproduktion, utan ekonomisk båtnad. Ansökan saknar en ekonomisk värdering av de naturvärden som riskerar att gå förlorade, varför båtnaden inte kan beräknas.

Det framgår av ansökan att båtnadsberäkningen bygger på ett medelpris vid försäljning av el 15 år bakåt i tiden, samtidigt som det framgår att intäkten har bedömts konservativt och ingen hänsyn har tagits till framtida elprishöjningar. Dagens elpris är betydligt lägre än det som använts i modellen och det är därför svårt att förstå att det är en konservativ beräkning. Länsstyrelsen anser att den använda modellen kanske kan vara till nytta för bolaget i något sammanhang men kan inte ligga till grund för båtnadsprövning enligt 11 kap 6 § MB i samband med nyprövning av turbindriften. Dagens situation på elmarknaden måste vara den som

ska ligga till grund för kalkylen. Därutöver kan jämförelser göras med ett förväntat elpris under den närmaste framtiden på exempelvis 5-10 år, samt, eventuellt, den bakåtblickande jämförelse som bolaget har gjort.

Med hänvisning till det aktuella vattendragets höga klassning är det besynnerligt att enbart en företagsekonomisk kalkyl har gjorts i båtnadsberäkningen och ingen samhällsekonomisk bedömning.

Hushållningsbestämmelserna i 3 kapitlet MB samt Strategi för åtgärder i vattenkraften

MKB saknar resonemang kring hushållningsbestämmelserna i 3 kapitlet samt de två statliga myndigheternas (Energimyndigheten och HaV) strategi för åtgärder i vattenkraften.

Enligt 3 kapitlet 1 § MB ska mark och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Det finns inget underlag eller motivering i MKBn till ställningstagandet att verksamheten inte kommer i konflikt med denna bestämmelse.

Ur miljömålssynpunkt är Kävlingeån mycket högt klassad (regionalt särskilt värdefull och vid mynningen nedströms kraftverken nationellt särskilt värdefullt).

Energimyndigheten och Havs och vattenmyndigheten har tillsammans tagit fram "Strategi för åtgärder i vattenkraften Avvägning mellan energimål och miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag". Strategin kan bland annat underlätta analysen för Mark- och miljödomstolarna när det ska bedömas om en verksamhet kan anses ha större nytta än skada. För att beskriva ett avrinningsområdes värde för energimålet definierar strategin bland annat tre indikatorer för vattenkraften, nämligen produktion, effekt och reglerförmåga. Reglerförmågan är det som gör vattenkraften helt unik och viktas därför i strategin lika högt som det sammanlagda värdet av de två övriga indikatorerna. Anläggningar som kan användas för magasinering av vatten och för balansering av elanvändning/elproduktion är därmed de viktigaste för elsystemet. Det är de största vattenkraftsanläggningarna i Sverige som har betydelse för reglerfunktionen. När det gäller avrinningsområden står Luleälven, Göta älv, Ångermanälven, Indalsälven, Umeälven, Skellefteälven, Dalälven, Ljusnan och Ljungan för nästan 100 % av reglerfunktionen och för 94 % av produktionen.

Reglerkraften vid vattenkraftsanläggningarna i Kävlingeån är (även sammanslaget) **helt** obefintlig. Antalet villor som kan värmas med den producerade elen från anläggningen har uppgetts och det är visserligen ett mått som kan ge en uppfattningen om samhällsnyttan av vattenkraftsverksamheten i Kävlingeån. Det kan dock produceras förnyelsebar klimatneutral el på andra sätt, som inte på något sätt kommer i konflikt med Sveriges åtaganden mot EU, exempelvis vattendirektivet och direktivet om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor. Ansökan gäller nyprövning av vattenkraft men alternativa platser för produktionen har inte presenterats. Då är det rimligt att det i MKB presenteras alternativa sätt att uppnå samma produktion av förnyelsebar och klimatneutral el, även om det skulle ske på någon annan plats, av annan verksamhetsutövare.

Faunapassage, gallerlutning, spaltvidd och flyktöppningar

Det anges i sökandens förslag till villkor i faunapassagen ska-i den mån vattenflödet i Kävlingeån medger det- alltid släppas minst 300 l/s under perioden 15 september till 31 december och 1 april till 30 maj, och övrig tid minst 100 l/s. Ansökan saknar redogörelse för varför dessa nivåer har valts och det behövs en jämförelse mot MLQ. Vilka värden för vattendraget, anser bolaget, skulle vinnas om villkor för minitappningen till faunapassagen i stället skulle sättas till MLQ? Om bolaget bedömer att någon annan nivå för minimitappning än MLQ är det lämpligaste om man enbart ser det ur vattendragets synvinkel så bör motiveringen vara tydlig.

Två kriterier är avgörande för faunapassagens funktion vid uppvandring. Det är dels anlockningen, d v s fisken ska lockas till fiskvägen och dels ska fisken därefter lätt kunna passera upp genom fiskvägen. Anlockningen styrs av flödet från fiskvägen i förhållande till flödet från turbinutloppet. Passagen styrs sedan av bland djup och bredd. Desto större andel av det totala flödet som tappas genom fiskvägen desto större är sannolikheten för att det inte är vattenmängden som begränsar fiskvägens funktion. Medellågvattenföringen är numera en vanligt förekommande rekommendation för flödet i fiskvägar.

Sökanden har inte på ett tydligt sätt redogjort för motiven för redovisad placering av faunapassagen och om placeringen kan anses utgöra bästa tillgängliga teknik. Sökanden har inte heller på ett tydligt sätt redogjort för varför inga åtgärder behövs för att hindra att uppvandrande fisk ska vandra fel och fastna i kvarnrännorna och vad som kan anses vara bästa möjliga teknik, samt kostnader för sådana anpassningar.

Sökanden har inte beskrivit de tekniska omständigheterna och vad det skulle innebära att göra de byggnadstekniska förändringar som krävs för att få ett galler med, ur fiskens synvinkel, bästa lutning. Det har inte heller beskrivits varför den aktuella gallertypen har valts framför β -galler.

Sökanden har inte redovisat vattenhastigheten framför gallren (vilket är en mycket viktig parameter) efter ombyggnad och inte heller motiverat varför spaltvidden på just 15 mm har valts och gallerlutningen 30 respektive 55 grader har valts.

Fungerande flyktöppningar är förutsättningar för nedströmspassage men de är obefintligt beskrivna i ansökan. Ansökan saknar tydlig beskrivning av dagens flyktöppningar, deras läge och utformning och hur funktionella de är. Det framgår att dagens öppningar ska behållas men inte vilka förändringar som planeras, hur funktionella valda förändringar kommer att vara samt andra motiv för valda förändringar. Beskrivning av flödeshastighet, bredd, djup, konstruktion, placering och flöde i flyktvägarna torde utgöra minimikrav vid beskrivningen. Om sökanden avser att inte vidta åtgärder med anpassningar av dagens flyktöppningar måste även detta motiveras.

Länsstyrelsen vill erinra om att sökanden har full bevisbörda för att lösningar som innebär bästa möjliga teknik presenteras. Länsstyrelsen saknar underlag för att bedöma om ansökan är utformad utifrån vad som är bästa möjliga teknik.

Strömfall, bygde- och fiskeavgift

Det ansöks om att Mellanmöllan 1:1 ska bli strömfallsfastighet utan att det redogörs för vilken strömsträcka som avses och hur stor andel av denna som ligger inom den föreslagna strömfallsfastigheten.

Bolaget har inte redogjort för sin inställning till att, om tillstånd till sökt verksamhet meddelas, betala bygdeavgift respektive fiskeavgift enligt 6 kap 1 respektive 5 § Lag med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Bolaget har visserligen åtagit sig att anlägga en faunapassage och göra vissa andra anpassningar men det bör redogöra för om dessa anpassningar är så heltäckande att någon fiskeavgift inte bör utdömas.

Kulturmiljö och fornlämningar

Eftersom ansökan är otydlig beträffande utformning av faunapassagen och eventuella nya flyktöppningar, och andra ingrepp för anpassningar, är det svårt att ta ställning till hur kulturmiljöaspekter beaktas.

Övrig upplysning

Länsstyrelsen har inte kunnat bedöma tillåtligheten på det underlag som har kungjorts. Först om domstolen anser att bristerna kan läkas genom kompletteringar

och sådana inkommer, kommer Länsstyrelsen anföra materiella argument. Redan nu vill dock Länsstyrelsen framföra följande: Vattenverksamheten som nu är föremål för nyprövning innebär vattenavledning för turbindrift i ett av Naturvårdsverket utpekat värdefullt vattendrag. Om kompletteringar visar att verksamheten ändå är tillåtlig och MKBn kan godkännas kan Länsstyrelsen komma att yrka på tidsbegränsat tillstånd med hänvisning till den osäkra situation och behov av fördelning av vattenresurser som kan råda i framtiden.

Ersättning för rättegångskostnader

Länsstyrelsen kommer senast vid en eventuell huvudförhandling eller i samband med annat slutligt ställningstagande precisera sina ersättningsanspråk.

Detta yttrande har beslutats av Kristian Wennberg, enhetschef för Fiske och vattenvårdsenheten. I ärendet har även deltagit Johan Wagnström, fiskeridirektör, Margareta Svenning, miljöjurist och Rickard Lindberg, antikvarie. Föredragande har varit Maria Nitare, vattenhandläggare.

Kristian Wennberg

Maria Nitare

Kopia till
Akten
Internt Lst (deltagare via e-post)